

Eryk Szubiński

Kuflew i Kozłów a ich prawa miejskie

Rocznik Mińsko-Mazowiecki 23, 5-18

2015

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ERYK SZUBIŃSKI

Kuflew i Kozłów a ich prawa miejskie¹

Kuflew i Kozłów to wsie położone na Mazowszu, pierwsza w powiecie mińskim, w gminie Mrozy, a druga w powiecie garwolińskim, w gminie Parysów. Czy coś je łączy? Na pierwszy rzut oka wydawało by się że nie, nawet nie sąsiadują ze sobą, ale wybór tych miejscowości nie jest przypadkowy. Cofnijmy się bowiem w czasie do XVI w., kiedy te miejscowości położone były na Mazowszu, we wschodniej części ziemi czerkskiej – Kuflew w parafii Kuflew², a Kozłów w parafii Parysów.

Prawa miejskie – wiedza dotychczasowa

Według dotychczasowych opracowań Kuflew uzyskał prawa miejskie ok. 1521 r., dzięki staraniom Oborskich (może nawet w latach 1515-1521). Tylko nieliczne opracowania podają w przypisach książkę Stanisława Pazyry „Geneza i rozwój miast mazowieckich”, w której to podano jako źródło powyższych praw miejskich *Metrykę Koronną 42, 143³*. Dodatkowo podano, że rodzaj prawa nadany miastu to prawo magdeburskie⁴.

Natomiast Kozłów uzyskał prawa miejskie 25.09.1526 r., nadane staraniem Marcina, Jana i Wernazego Oborskich. I w tym przypadku źródłem jest wspomniana książka Stanisława Pazyry, w której podano jako podstawę źródłową powyższych praw miejskich *Metrykę Koronną 42, 173⁵*. Rodzaj prawa nadany miastu to prawo niemieckie⁶.

Z powyższych informacji wynika, że obie miejscowości uzyskały prawa miejskie w latach 1521-1526, tuż przed ostateczną inkorporacją Mazowsza do Polski⁷, staraniem

¹ Część tego artykułu ukazała się w tomie 22 *Rocznika Mińskomazowieckiego*, wydanym w 2014 roku. Pierwotnie planowano umieścić całość pracy, lecz na skutek błędu redakcyjnego pojawił się tylko rzeczony fragment. Stosownie przeprosiny Autora w dziale *Listy*.

² W 1515 r. założono parafię we wsi Stok. Zob.: J. Nowacki, *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, t. II, *Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój* (dalej: DAP), Poznań 1964, s. 540. Na bazie tej wsi lokowano miasto, które zmieniło nazwę na Kuflew.

³ S. Pazyra, *Geneza i rozwój miast mazowieckich* (dalej: GM), Warszawa 1969, s.121. Jest jeszcze starsze wydanie tej pracy. Zob.: S. Pazyra, *Studia z dziejów miast na Mazowszu*, Lwów 1939. Innych dokumentów źródłowych potwierdzających prawa miejskie Kuflewa lub wzmiankę o nim jako mieście w 1521 r nie odnaleziono w dotychczas wydanych opracowaniach, poza jednym herbarzem, gdzie napisano, że Marcin Oborski w 1526 r. otrzymał prawo chełmińskiego dla Kuflewa. Zob.: S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej* (dalej: RH), Warszawa 1915, s. 221.

⁴ GM, s.197.

⁵ GM, s.122.

⁶ GM, s.197.

⁷ 10 września 1526 r. sejm mazowiecki złożył przysięgę na wierność królowi polskiemu, oficjalnie potwierdzając inkorporację Mazowsza do Korony. 24 grudnia 1529 r. sejm walny w Piotrkowie ogłosił inkorporację Mazowsza do Królestwa Polskiego.

rodziny Oborskich h. Pierzchała. I nie było by w tym nic dziwnego, gdyby nie fakt, że we wspomnianej książce, w innym miejscu niż opisywane powyżej dokumenty i daty lokacji miejskich, przy określeniu rodzaju nadanego prawa miejskiego dla Kuflewa (prawo magdeburskie) podano inne źródło niż w miejscu lokacji miasta⁸. Źródło to jest tożsame ze źródłem praw miejskich Kozłowa (mowa tu o MK 42,173). Natomiast w przypadku określenia rodzaju nadanego prawa miejskiego dla Kozłowa (prawo niemieckie) także wymieniono inne źródło, niż w miejscu uzyskania praw miejskich⁹, ale to źródło jest prawidłowe, ponieważ zawiera treść MK 42,173. Dodatkowo cytat z łaciny użyty przy określaniu rodzaju prawa miejskiego dla Kuflewa (...*oppidum iure magdemburgensi locare*) nie jest ze wspomnianej metryki MK 42,173. Podsumowując, mamy tu do czynienia prawdopodobnie z pomyłką w źródle dotyczącą określeniu rodzaju prawa miejskiego dla Kuflewa, jak i w samym cytacie¹⁰. Ale żeby to sprawdzić i wyjaśnić należy odszukać metrykę MK 42,143, która wg S. Pazyry jest źródłem, w którym wymieniono w 1521 r. miasto Kuflew oraz metrykę MK 42,173, gdzie zawarto informację, że Kozłów w 1526 roku uzyskał prawa miejskie.

Metryka MK 42,143¹¹

Na mikrofilmie 711 (sygnatura MK 42), na stronie 143 są 2 metryki mieszczące się w całości na tej karcie, następnie dwie kolejne kończą się na niej i rozpoczynają (tzn. 142v-143, 143-143v), dodatkowo kolejne dwie metryki mieszczą się w całości na następnej stronie (tzn. s. 143v) a jedna rozpoczyna się na następnej stronie (tzn. 143v-144). W sumie jest 7 metryk powiązanych ze stroną 143. Niestety na żadnej z nich nie ma informacji o wsi Stok, czy o lokacji Kuflewa, lub jego wzmiance jako miasta. Dodatkowo wyżej wymienione metryki dotyczą 1526 r. (a nie 1521 r.)¹².

Uznałem źródło dotyczące wzmianki dla miasta Kuflewa za pomyłkę.

Metryka MK 42,173¹³

Przeanalizujmy zatem drugie źródło dotyczące nadania praw miejskich dla Kozłowa. Na początek treść metryki MK 42,173 opublikowanej w MRPS¹⁴, z której wynika, że owa lokacja miasta dotyczy Kozłowa („Oppidum Kosslow”) w ziemi czerskiej. Dokument ten powstał na bazie metryki MK 42, 173, której skan zamieszczam poniżej.

⁸ GM, s.121 i 197.

⁹ *Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur* (dalej: MRPS), Warszawa 1910-1915, tom IV, cz. 1, nr 5135, s. 302.

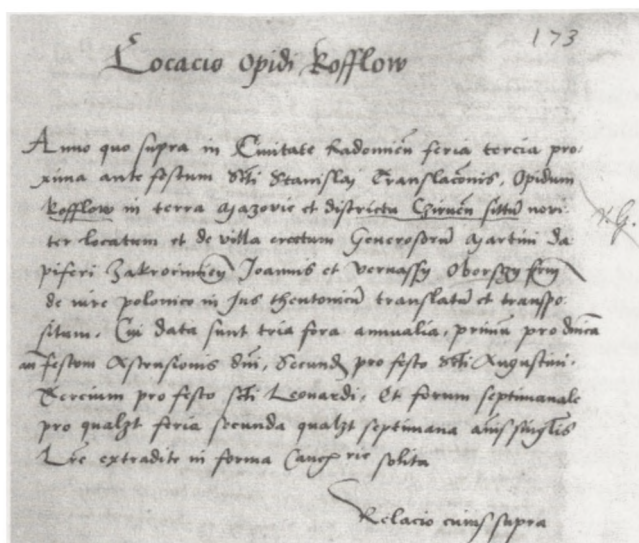
¹⁰ Choć książka Stanisława Pazyry (GM) dostarcza wiele cennych informacji, to jak widać, nie jest wolna od pomyłek lub błędów. Ale przy tak obszernym dziele, błędy są nieuniknione.

¹¹ Archiwum Główne Akt Dawnych (dalej: AGAD), Inwentarz Metryki Koronnej Księgi wpisów i dekretów polskiej kancelarii królewskiej z lat 1447 – 1795, za kanclerstwa Krzysztofa Szydłowieckiego; mikrofilm: 711, sygnatura MK 42, s. 143.

¹² Fragmenty skanów metryk z Inwentarza Metryki Koronnej Księgi wpisów i dekretów polskiej kancelarii królewskiej z lat 1447-1795, opracowane przez Irenę Sulkowską-Kurasiową i Marię Woźniakową, pochodzą ze strony http://www.agad.gov.pl/inwentarze/Metr_Kor.xml.

¹³ AGAD, mikrofilm: 711, sygnatura MK 42, s.173.

¹⁴ MRPS, t. IV, cz. 1, nr 5135, s. 302. Skan fragmentu książki.

Fot: MK 42, 173

Nie trzeba zagłębiać się w cały dokument, aby dostrzec w tytule metryki zapis – „Locatio opidi Kofflow” (czyli lokacja miasta Kuflew) – a nie „Locatio opidi Kosslow”. Przeglądając dalszą treść metryki, mamy kolejne określenie nazwy miasta jako Kuflew „... oppidum Kofflow”.

W języku łacińskim w dokumentach z okresu średniowiecza i XVI w. nie trudno podczas translacji pomylić litery „f” z „s” i odwrotnie, ponieważ obie litery piszą się podobnie. Łacińskie „s” jest bardzo wyciągnięte do góry i do dołu przy jednoczesnym zaokrągleniu górnej części na prawo. Natomiast łacińskie „f” to takie łacińskie „s” dodatkowo przekreślone w połowie. Przy przepisywaniu i tłumaczeniu dokumentów z języka łacińskiego mogą powstawać błędy, zwłaszcza że dokumenty z tego okresu były pisane ręcznie. Problem staje się o wiele większy, jeżeli tekst łaciński jest mało czytelny, wtedy ciężko jest odczytać (rozszyfrować) nie tylko pojedyncze wyrazy, ale całe zdania. Opracowania wydane praktycznie do XIX w. w języku łacińskim nie miały odpowiednika drukarskiej czcionki „s” i w zamian zastępowane były przez czcionkę „f”. Co skutkowało pewnie pomyłkami podczas czytania czy przepisywania tekstu.

Można by tu dyskutować, czy pierwsza litera w wyrazie „Locatio opidi Kofflow” to „s” czy „f”, ale druga nie budzi już żadnej wątpliwości – jest to „f”. Być może przekreślenie z drugiej litery „f” łączy „s” i „l” w wyrazie Kosflow, ale wtedy wyraz sam w sobie byłby zniekształcony. Zapewne są to dwie litery „f” przekreślone na prawo, tworząc wyraz Kofflow. Przy drugiej wzmiance „... opidum Kofflow” występuje analogiczna sytuacja jak powyżej, tzn. obie litery „f” są przekreślone. Tu również można by dyskutować, czy pierwsza litera to „s” czy „f”, choć pełne przekreślenie pierwszego „f” może być wynikiem połączenia z wcześniejszym „o”. Mogą to być także dwie litery

„f” przekreślone na prawo. W pojedynczych przypadkach przekreślenie litery „f” występuje po obydwu stronach jej łaski. Jeżeli pośrodku wyrazu występowało „s”, to łączyło się ono z kolejną literą wyrazu poprzez górne zaokrąglenie, natomiast jeśli litera „s” występowała na początku wyrazu, to nie była ona połączona z kolejną literą. Poniżej przedstawiam kilka wyrazów z metryki MK 42,173 z literami „s” i „f”, które można odszukać w tekście wyżej wymienionej metryki i porównać ich zapis oraz kształt:

pisownia litery „f”: festum, festo, dapiferi, fora, feria, forum, forma;

pisownia litery „s”: festum, festo, supra, Stanislai, translationis, districtu, Wernassy Oborsky, translatu, Augustini, septimanale, secunda, septimana.

Na szczególną uwagę zasługuje imię najmłodszego z Oborskich – Wernassy [Wernazego], gdyż jest pisane przez dwa „s”, a to daje nam możliwość bezpośredniego porównania pisowni dwóch „f” w nazwie Kofflow. Widać wyraźnie, że oba „s” użyte w tym imieniu nie są przekreślone, a pierwsze „s” jest nieco niższe od tego drugiego. Dlatego można stanowczo stwierdzić, że obie litery „s” z tego imienia są inne niż te dwie litery „f” (lub zlepek liter „sf”) z wyrazu Kofflow. Na pewno nie jest to wyraz Kosslow. Dlatego powyższa analiza pisowni tych liter utwierdza mnie w przekonaniu, że owa metryka dotyczy właśnie Kuflewa, bez względu na wynik translacji, czy te obie wzmianki nowolokowanego miasta to Kofflow czy Kosflow.

Jeżeli powyższa analiza oraz weryfikacja metryki na podstawie zamieszczonego materiału ilustracyjnego jest nadal nieprzekonująca, co do słuszności translacji na korzyść Kuflewa, to może pomogą nam w tym przytoczone poniżej informacje:

Wież Kozłów w 1576 r., będąca także wsią w 1540 r., miała tylko 1,5 łana¹⁵ obszaru¹⁶, a to za mało, aby funkcjonowało nawet małe miasteczko, ponieważ w całej ziemi czerskiej nie było miasteczek mniejszych niż 3 łany (tyle właśnie miał m.in. Kuflew).

Dobra Parysów w XVI w. w skład których wchodziła m.in. wieś Kozłów, należały do rodu Parysów z Radzanowa herbu Prawda¹⁷. Nie ma żadnego dokumentu z XV czy XVI w., poza domniemanym przywilejem miejskim z 1526 r., łączącego Kozłów z Oborskimi. Jedynie na północny-wschód od dóbr Parysów była położona wieś Stodzew, należąca od 1483 r. do Oborskich¹⁸ (jeszcze w 1649 r. również była ich własnością). Na północ i na zachód od dóbr Parysów (z wyjątkiem wsi Stodzew) były położone

¹⁵ Łan – jednostka miary gruntu, powierzchni. Przelicznik: 1 łan chełmiński = 1 włóka staropolaka = 80 morgów = 17,996 ha. Dane obowiązujące do 1819 r.

¹⁶ Źródła Dziejowe, t. XVI, *Mazowsze*, t. V (dalej: Zdz), opracowany przez Adolfa Pawłńskiego, Warszawa 1895 r., s. 246-249. Istnieje małe prawdopodobieństwo, że te 1,5 łana nie jest pełną wielkością obszaru wsi Kozłów (choć także przypadki w Zdz się zdarzały).

¹⁷ Dobra Parysów w XVI w. będące własnością rodu Parysów z Radzanowa herbu Prawda składały się z miasta Parysów – ok. 3-4 łany w 1576 r. (do 1538 r. była to wieś Sieczcza wzmiankowana od 1436 r.) oraz ze wsi: Starowola (data pierwszej wzmianki - 1476 r.; obszar 3 łany w 1576 r.), Łukowiec (1516 r.; obszar 4,5 łana), Pazonka (1525 r.; obszar 4 łany), Kozłów (1525 r.; obszar 1,5 łana), Choiny (1540 r.; obszar 5 łanów), Gozd – (1548 r.; obszar 3 łany), Gole Łąki (1548 r.; obszar 0,5 łana), Poschła (1548 r.; obszar 1,5 łana), Górki (1548 r.; obszar 5 0,25 łana), Rękawice (1576, obszar 0,5 łana; wieś wzmiankowana do 1783 r., następnie nieistniejąca, a od 1877 r. wieś Wygoda) i 2 wł. w Głoskowie w 1576 r. Dane dotyczące pierwszej wzmianki danej miejscowości pochodzą z: kartoteki Słownika Historyczno-Geograficznego Mazowsza w średniowieczu (dalej: KSM) pod poszczególnymi hasłami; DAP, s. 542-543; dane dotyczące obszaru z 1576 r. z Zdz, s.218-220. Być może to nie są wszystkie wsie wchodzące w XV i XVI w. w skład dóbr Parysów, a także możliwe, że datacje tych wymienionych mogą ulec zmianie, gdyż podczas kwerendy natknąłem się na kilka miejscowości niewymienionych w spisie w 1576 r., niemniej dobra Parysów nie są przedmiotem niniejszego opracowania.

¹⁸ MK 60,14.

dobra książęce (do 1526 r.), a następnie królewskie.

W XV i XVI w. miasta na Mazowszu, w prawobrzeżnej części ziemi czerskiej zakładane były w miejscowościach które miały już parafię lub przynajmniej posiadały kościół. W tym drugim przypadku parafie powstawały tam najpóźniej do 3 lat od lokacji miasta¹⁹. Niestety w Kozłowie nie było żadnego kościoła, a on sam należał do parafii Sieczcza/Parysów erygowanej już w 1445 r.²⁰

Kozłów oddalony był od siedziby parafii o 2 km, a to za mało aby istniała szansa na uzyskanie zgody na erygowanie drugiej (sąsiedniej) parafii, położonej tak blisko siebie. Najmniejsza odległość w tej części Mazowsza pomiędzy siedzibami parafii w XVI w. to 4 km. Jest to odległość pomiędzy Miastkowem Kościelnym a Zwolą²¹.

Na bazie wsi Sieczcza założono miasto Parysów w dniu 27 lutego 1538 r.²², a jego targi tygodniowe ustalono na poniedziałek, czyli w tym samym dniu, co w domniemanym przywileju miejskim Kozłowa. Zakładając że Kozłów mógłby posiadać prawa miejskie jeszcze w 1538 r., byłby to niespotykany konflikt interesów dwóch sąsiadujących ze sobą miasteczek (odległych od siebie zaledwie o 2 km), bez względu na to, czy był własnością jednego rodu, czy miał dwóch różnych właścicieli. Najprawdopodobniej sytuacja taka nie miała miejsca, bo Kozłów w 1538 r. po prostu nie był miastem, choć istnieje oczywiście hipotetyczna możliwość, że mógł stracić te prawa miejskie po 12 latach od ich nadania.

W metryce MK 42,173 pojawia się informacja, że miasto zostało założone w 1526 r. na bazie istniejącej wsi w dobrach dziedzicznych Oborskich. W przypadku Kuflewa była to wieś Stok, natomiast w przypadku Kozłowa nic nam na ten temat nie wiadomo, aby istniała jakaś wieś, na bazie której powstał by Kozłów.

W metryce koronnej MK 42, 173 widnieją dane, iż miasto zostało założone w 1526 r. na bazie istniejącej wsi w dobrach dziedzicznych Oborskich, a to oznacza, że przynajmniej ojciec tych trzech braci Oborskich musiał już je posiadać, czyli Kozłów musiałby należeć do Oborskich już w II poł. XV w., czego źródła nie są w stanie potwierdzić (poza jedną sąsiedzką wsią Stodzew, która należała do Oborskich dowodnie od 1483 r.). Najpewniej Kozłów w XV w. nie istniał, możliwe że został założony na początku XVI w. (wraz z innymi wówczas nowozakładanymi wsiami) przez właścicieli tych dóbr Sieczcza - Parysów z Radzanowa. W przypadku Kuflewa mamy potwierdzenie własności Oborskich już od 1470 r.

Prawa miejskie – stan faktyczny

Z powyższej analizy wynika fakt, że dotychczasowa metryka praw miejskich Kozłowa jest dokumentem potwierdzającym nadanie praw miejskich dla Kuflewa. Dokładna data uzyskania przez niego praw miejskich nie była dotychczas znana. Oscylowała pomiędzy 1515

¹⁹ Na podstawie przeprowadzonej analizy porównawczej dat lokacji i erygowania parafii wszystkich miast w XV i XVI w. w prawobrzeżnej części ziemi czerskiej.

²⁰ DAP, s.542.

²¹ Na podstawie przeprowadzonej analizy odległości pomiędzy wszystkimi siedzibami parafii w XV i XVI w. w prawobrzeżnej ziemi czerskiej.

²² MK 53,111; MRPS IV, cz.1, dok. nr 6274.

r. a 1521 r. Ponieważ dotychczas nie był znany dokument potwierdzający nadanie praw miejskich Kuflewowi, chciałbym wskazać na istnienie takiego aktu. Fakt ten nie powinien budzić więc wątpliwości.

Działo się w mieście Radom, dnia 25.09.[1526 r.]. [Ja księżna Anna] nadaję prawo niemieckie dla nowo założonego miasta Kuflew [opiddum Kofflow] na bazie istniejącej wsi dziedzicznej [zapewne Stok] położonej na Mazowszu w ziemi czerskiej, staraniem Marcina, stolnika zakroczymskiego, Jana i Wernazego - braci Oborskich [herbu Pierzchała]. Ustalam trzy jarmarki w roku: w pierwszą niedzielę przed Wielkanocą, po św. Augustynie (28.08.) i Leonardzie (06.11.) oraz cotygodniowe targi w każdy poniedziałek.

Gdy Kuflew zyskał dokument potwierdzający prawa miejskie, niestety Kozłów je utracił. A tak naprawdę Kozłów nigdy ich nie posiadał, i nie można utrzymywać twierdzenia, że był nieudaną lokacją. W całym XVI w. wzmiankowany jest tylko jako wieś.

Inne sprostowania / wyjaśnienia

Należy uporządkować kilka faktów historycznych, dotyczących Kuflewa i Kozłowa. Otóż w dotychczasowych opracowaniach opisywano, że Kuflew wzmiankowany jest po raz pierwszy w źródłach w dniu 24 lutego 1428 r., kiedy to Wit z Dudy h. Jasińczyk dokonał podziału swych dóbr pomiędzy synów, gdzie wśród dóbr wymieniono Kuflew²³. Powstaje jednak pewien mały problem. Mianowicie Kuflew w XV w. nie istniał, gdyż założono go dopiero w 1526 r., a to oznacza, że w tym przypadku mylnie zidentyfikowano tę wieś. Zapis ten dotyczy Kozłowa, pomimo również nieczytelnej pisowni – koflw. lub Koslow. Żeby było ciekawiej, dokument ten nie dotyczy wsi Kozłów opisywanej powyżej, położonej w dobrach Parysów. Wzmiankowany Kozłów²⁴ to dawna średniowieczna przeprawa na Wiśle, późniejszy Przewóz Karczewski, obecnie nieistniejący, a jego dawny obszar znajduje się w granicach miasta Karczew.

Kozłów w dobrach Parysów nie jest wzmiankowany w XV w. (wszelkie wzmianki Kozłowa w XV w. w ziemi czerskiej dotyczą przeprawy na Wiśle w dobrach Duda/Karczew). Pierwsza wzmianka o Kozłowie z parafii Sieczcza/Parysów pochodzi prawdopodobnie dopiero z 1525 r. [de Koslowo], ale nie jest ona do końca wiarygodna²⁵.

²³ MK 333, 85v-87.

²⁴ Założony zapewne na pocz. XV w., należał do Duckich, a następnie do Karczewskich herbu Jasińczyk, wzmiankowany w: 1428 – Koszłowo [MK 333,85v-87], 1440 – Koszłowo [MK 3,238], 1480 – Coszłowo [MK 5,198v], 1486 – Coszłowo [MK 18,21]. W XVI w. wzmiankowany po obu stronach Wisły, czyli Kozłów w par. Cieciszew i Kozłów w par. Karczew. Ten po drugiej stronie Wisły (czyli Kozłów Cieciszewski) w XVIII w. sąsiedował ze wsią Kopyty (wzmianka na mapie z 1783 r.), a przed 1839 r. (mapa) został wchłonięty przez tę wieś i od pierwszej połowy XIX w. już nie wzmiankowany). Natomiast Kozłów Karczewski w 1911 r. (mapa) wzmiankowany jest jeszcze jako Przewóz Karczewski, w 1932 r. (mapa) już tylko jako Przewóz, a w 1959 r. (mapa) nie ma już po nim żadnego śladu.

²⁵ MK 41,76v. W dokumencie tym jest wspomniany wikariusz kościoła w Czersku, którym był Stanisław z Kozłowa z ziemi czerskiej, zapewne mieszczanin z miasta Czerska. Ów Stanisław z Kozłowa z ziemi czerskiej mógł pochodzić tylko: z dóbr karczewskich lub z dóbr Parysów. Były to jedyne wsie o tej nazwie w ziemi czerskiej. Jego identyfikacja nie jest łatwa, dlatego zapisałem że ta wzmianka nie jest pewna (choć ją wymieniłem dla zobrazowania problemu). Stanisław z Kozłowa nie mógł być mieszczaninem z miasta Kozłowa, ponieważ Kozłów nie posiadał praw miejskich. Nawet jeżeli założyć hipotetycznie, że mógłby je posiadać od 1526 r. to rok 1526 r. jest datą zbyt wczesną, aby mieszkańcy wsi Kozłów byli nazywani mieszczanami. Dodatkowo żaden Stanisław nie pochodził wówczas z rodu Parysów, ani z rodu Oborskich. Biorąc również

Dopiero kolejna wzmianka jest udokumentowana i nie budzi żadnych wątpliwości. W 1540 r. w spisie parafii Parysów wymieniono m.in. wieś Coschow²⁶ (czyli już wtedy była wsią). W 1548 r. patron kościoła w Parysowie – Feliks Parys zajął całą dotację plebani, w tym m.in. dziesięcinę z Kozłowa²⁷ (możliwe, że już wówczas była to jego własność). W 1576 r. w kolejnym spisie parafialnym wzmiankowano Kozłów [Kozłow]²⁸, będący własnością Stanisława i Hieronima Parysów, synów Feliksa Parysa (jest to pierwsze udokumentowane potwierdzenie dla Kozłowa, że był własnością Parysów). W 1603 r. w opisie wizytacji par. Parysów, kiedy to Kozłów płacił dziesięcinę na uposażenie kościoła w Parysowie²⁹ (wówczas właścicielem był Jakub Parys, syn Stanisława Parysa³⁰). I to tyle wzmianek w XV i XVI w. O wsi Kozłów w par. Parysów (łącznie 5 dokumentów źródłowych).

Ciekawym wątkiem jest legenda, jakoby istniał zamek w Kozłowie (i to mająca kilka wersji). Tematem tym zajmowało się wielu historyków, ale jeden z nich (Stanisław Frelak), z wielu wersji tej legendy wyselekcjonował elementy wspólne, otrzymując najbardziej prawdopodobną jej treść (tekst wyboldowany):

Na wzgórzu (tzw. kopcu) w Kozłowie, które zostało usypane przez jeńców tatarskich (których przodkowie mieszkają tam do dziś) pobudowano zamek (możliwe że w XVI w.), w którym schroniła się królowa (być może Bona Sforza (1494-1557) żona Zygmunta Starego lub Maria Ludwika Gonzaga (1611-1667) żona Jana Kazimierza), a gdy nagle została zmuszona opuścić ten zamek (w wyniku działań wrogich wojsk), kazała swoje skarby wrzucić do studni i zawalić ją.

Ale to tylko legenda, być może stworzona przez właścicieli tych dóbr – Parysów z Radzanowa, utrwalana przez wieki w świadomości lokalnej społeczności, przekazywana z pokolenia na pokolenie, która dotrwała do naszych czasów w kilku wersjach. W rzeczywistości w Kozłowie nigdy nie było żadnego zamku, co potwierdzają dotychczasowe badania archeologiczne. Brak po nim jakichkolwiek śladów i dokumentów źródłowych³¹. W Kozłowie natomiast było grodzisko średniowieczne.

Badacze nie są tego pewni. Nie został bliżej określony czas powstania grodu. Natomiast na powierzchni kopca odkryto ślady dawnych wkopów, w których znajdowano drobne ułamki cegiel³². Mogą to być pozostałości po jakiejś późniejszej budowli

pod uwagę Kozłów z przeprawy na Wiśle, sprawdziłem ród Karczewskich. Tam również nie znalazłem żadnego Stanisława, żyjącego w tym przedziale czasowym. Zweryfikowałem również Duckich, i choć w tym rodzie występuje Stanisław, żyjący w latach 1515-1546, syn Mikołaja Duckiego z linii Miedzehowskiej (po drugiej stronie Wisły w par. Boglewice), to raczej jest to mało prawdopodobne, aby to był Stanisław z dokumentu z 1525 r. (w XVI w. Ducey nie byli właścicielami Kozłowa, przynajmniej brak na to dowodów). Istnieje możliwość, że był to syn jakiegoś bogatego kmiecia lub chłopca z Kozłowa, ale nie mam na to żadnych dowodów.

²⁶ *Księga ziemi czerskiej 1404-1425 (Liber terrae Cernensis)*, wydał T. Lubomirski, Warszawa 1879, księga sądowa czerska, zakończenie, s. VI.

²⁷ DAP, s. 542-543.

²⁸ Zdz, s. 219

²⁹ *Krótki opis historyczny kościołów parochialnych, kościółków, kaplic, klasztorów, szkółek parochialnych, szpitali i innych zakładów dobroczynnych w dawnej diecezji poznańskiej* t. III opracowany przez J. Łukasiewicza, Poznań 1863 r., s. 329.

³⁰ RH, t. 13, s. 220.

³¹ S. Frelak, *Kopiec w Kozłowie. Rzeczywistość i legenda*, [w:] „Rocznik Mazowiecki”, nr 7/1979, s. 211-231. Brak również informacji o istnieniu zamku w Kozłowie w opracowaniu L. Kajzer, S. Kołodziejski, J. Salm, *Leksykon zamków w Polsce*, Warszawa 2001.

³² *Grodziiska Mazowsza i Podlasia w granicach dawnego województwa warszawskiego*, oprac. I. Górńska, L. Paderew-

drewnianej z elementami ceglano-kamiennymi (ale nie zamku), o charakterze obronnym (wskazywało by na to wzgórze i okalająca go woda - fosa), możliwe że z okresu późnego średniowiecza (niewykluczone że mogła to być rezydencja Parysów).

W XV w. nie było również ani Kuflewa, ani wsi Stok. Wówczas tereny późniejszych dóbr Kuflew położone były w dobrach Syrznye (Sierśnie), założonych w I poł. XV w. (po 1410 r.), a wzmiankowanych po raz pierwszy w 1437 r.³³. Początkowo dobra te były książęce, ale już w 1470 r. ich połowa należała do Mikołaja Oborskiego h. Pierzchała³⁴, a druga część w 1471 r. do Krystyna Osuchowskiego h. Gozdawa³⁵. Od 1474 r. całość dóbr Sierśnie znajdowała się w posiadaniu Mikołaja Oborskiego³⁶.

Dotychczasowe opracowania³⁷ wymieniają Michała Oborskiego, jako ojca braci Oborskich, którzy erygowali parafię Stok i lokowali miasto Kuflew w ziemi czerskiej. Co oczywiście jest pomyłką³⁸, ponieważ w całym średniowiecznym rodzie Oborskich nie ma przedstawiciela o imieniu Michał. Ojcem Marcina, Jana, Wernazego i Wiktoryna Oborskich był Mikołaj Oborski³⁹, znany dowodnie w latach 1472-1504. Własność ziemska: część Obór (1472-1504), Czyrnidła (1476), Sierśnie (1474-1484), Wola Syrska (1476), Stodzew (1483), bór koło Walisk (1471-1493). Stanowiska: chorąży czerski (1477), kasztelan liwski (1483-1495), kasztelan ciechanowski (1495-1504)⁴⁰.

Na początku XVI w. synowie Mikołaja Oborskiego: Marcin, Jan, Wernazy i Wiktoryn przenoszą swoją siedzibę dóbr ze wsi Sierśnie do nowo założonej wsi Stok, wzmiankowanej po raz pierwszy 6 stycznia 1515 r.⁴¹. W dniu 19 stycznia 1515 r. czterej bracia Oborscy h. Pierzchała otrzymali przywilej na założenie parafii⁴² we wsi Stok, a 25 września 1526 r. bracia: Marcin, Jan i Wernazy Oborscy (zapewne Wiktoryn już wtedy nie żył) uzyskali prawo miejskie dla Kuflewa, lokowanego na gruntach wsi Stok. Od tego czasu nazwa Stok znika z map południowo-wschodniego Mazowsza, zastąpiona przez nazwę Kuflew. Etymologia nazwy Kuflew pochodzi od nazwy osobowej kufel (kofel, większe naczynie do picia) z sufiksem – owo/ew. W okolicy wsi Stok (późniejszego miasta Kuflew) istniała karczma i gorzelnia (w 1576 r. Kuflew płacił podatek od 1 bani gorzelnianej)⁴³.

Dobra Kuflew w 1576 r.⁴⁴ były podzielone pomiędzy Adama Oborskiego h. Roch II (wnuka Mikołaja Oborskiego, a syna Wernazego Oborskiego), a Stanisława Radziwińskiego h. Brodziec. Ten ostatni wszedł w chwilowe posiadanie połowy dóbr Kuflew 20 stycznia 1569 r. jako opiekun swoich nieletnich kuzynek: Anny i Doroty Oborskich,

ska, J. Pyrgała, W. Szymański, L. Gajewski, Ł. Okulicz, Wrocław 1976, s. 71-73.

³³ MK 3,197.

³⁴ MRPS, IV cz.1, dok. nr 6389, s. 371; MK 60, 14. Jest to potwierdzenie z roku 1539 nadania z 1470 r. i nie oznacza, że w 1470 r. istniał Kuflew, tylko że w 1539 r. Wernazy Oborski pisał się z Kuflewa.

³⁵ MK 5,167v; MK 5,175v-176.

³⁶ MK 5,175v-176.

³⁷ M.in. w DAP, s. 540 napisano że „Bracia Marcin, Jan, Wiktoryn i Werner Oborscy (h. Pierzchała), synowie zm. Michała

³⁸ Jest to pomyłka, powielana przez wszystkie późniejsze opracowania dotyczące dóbr Sierśnie/Kuflew (czyli te po 1964 r. – data publikacji DAP).

³⁹ Jego filiacja z wyżej wymienionymi synami potwierdzona jest poprzez dziedziczenia dóbr Sierśnie i pośrednio w dokumencie MK 60,14.

⁴⁰ Na podstawie: KSM pod hasłem Obory, Sierśnie, Stodzew; RH, t.12, s.219-226.

⁴¹ DAP, s. 540.

⁴² Tamże.

⁴³ Zdz, s. 248.

⁴⁴ Zdz, s. 222.

córek Idziego Oborskiego i Anny Radziwińskiej⁴⁵. Stan ten miał miejsce aż do 1581 r., kiedy to Anna wyszła za mąż za Marcina Leśniowolskiego⁴⁶ znanego w latach 1562-1593 (znanego dowodnie na podstawie dokumentów), h. Roch II, syna Jakuba Leśniowolskiego, kasztelana warszawskiego. W 1576 r. Adam Oborski był właścicielem: miasta Kuflew oraz wsi: Sierśnie Duże, Kołacz, Trojanów i Guzew. Natomiast Stanisław Radziwiński posiadał: Sierśnie Małe, Sokoliniki, Liwiec, Rudkę i Wołę Ruską. Źródło z 1576 r. wymienia również Andrzeja Oborskiego, jakoby był właścicielem wsi Guzew. Ale uważam to za pomyłkę, gdyż w całym XVI w. w rodzie Oborskich nie ma żadnego Andrzeja (jedyny Andrzej, syn Wiganda Oborskiego wzmiankowany był w latach 1472-1500). Dlatego wieś Guzew przypisałem do Adama Oborskiego. Dodatkowo, w tym źródle z 1576 r. mylnie przypisano wieś Ruska Wola do własności Adama, gdyż była ona prawdopodobnie w przejściowym posiadaniu Stanisława Radziwińskiego⁴⁷.

Na zakończenie dodam, że sąsiednie dobra Jeruzal/Żeliszew/Łukowiec od 1476 r.⁴⁸ (a całościowo od 1477 r.⁴⁹) również należały do Oborskich, ale z linii Marcina Oborskiego herbu Pierzchała, być może brata Mikołaja Oborskiego, właściciela sąsiednich dóbr Sierśnie/Kuflew. Synowie Marcina Oborskiego: Serafin i Zygmunt założyli tu w dniu 24 stycznia 1533 r. miasto Żeliszew⁵⁰, a parafię w dniu 14 lipca 1533 r.⁵¹ (czyli miasto i parafię w dobrach Sierśnie/Kuflew założono wcześniej – miasto o 7 lat, a parafię o 18 lat).

Oczywiście nie są to wszystkie wzmianki i dokumenty z XV i XVI w. dotyczące Kuflewa oraz miejscowości, znajdujących się w dobrach Sierśnie/Kuflew czy Parysów. Nie wymieniłem ich wszystkich i nie opisałem powyżej, ponieważ nie to było celem i głównym tematem niniejszego opracowania. Ale z powyższej lektury wynika niezaprzeczalny fakt, że dotychczasowa historia Kuflewa wymaga ponownego jej opracowania.

⁴⁵ MK 105, 4v-5.

⁴⁶ A. Boniecki, *Herbarz Polski – wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*, Warszawa 1899-1913, t. XIV, s.126

⁴⁷ Zdz, s. 222, wersja z Instytutu Historii PAN z Warszawy.

⁴⁸ *Kodeks dyplomatyczny Księstwa Mazowieckiego*, Warszawa 1863, dok. nr CCXXXVI, s.278.

⁴⁹ MK 5,183; MK 5,185v.

⁵⁰ MK 48, 452-455; MRPS, t.4, cz.2, s. 437, dok. nr 16697.

⁵¹ DAP, s. 540-541.

CZESŁAW KAZIMIERZ CUDNY

Studium o rodzinie Cudnych z Ładzynia

Nie sądziłem, że przystępując do tej pracy, znajdę wiele potwierdzeń na to, jak „stara” jest nasza rodzina. Nie wiedziałem, że uda mi się potwierdzić powiązanie rodzinne Cudnych z Ładzynia z Cudnymi z Brzózego, Dobrego, Jadowa, Chotomowa, Pustelnika. Takie dowody jednak znalazłem, najsłabsze na temat związków Cudnych z Ładzynia z Cudnymi z Dobrego, a właściwie z parafii w Dobrem. Ale dla odmiany odnalazłem dowody na powiązanie Cudnych z Ładzynia z Cudnymi z Wólki Konstancji i z Mińska Mazowieckiego.

Bardzo ucieszyłem się z odnalezienia w Lubominie¹ potomków rodziny Jurków, z których wywodzi się moja praprababcia Magdalena z Jurków Cudna, żona Floryana Cudnego, do niedawna uznawanego za pierwszego Cudnego z Ładzynia.

Moje opracowanie ma charakter genealogiczny, przy czym dużą rolę odgrywa w nim statystyka. Podstawowym celem było dotarcie do informacji o jak najstarszych naszych przodkach. Opracowanie składa się z dwóch części: tekstowej i tabelarycznej (załącznik). Część tekstowa zawiera opis przebiegu moich ustaleń, moje rozważania o pochodzeniu nazwiska „Cudny”, o genezie nazwy „Ładzyń” i inne przemyślenia. Część tabelaryczną stanowią: załącznik nr 1 – zbiorcze zestawienie najstarszych Cudnych. To wśród nich są wszyscy: z Ładzynia, z Brzózego, i ci z Dobrego, z Chotomowa, i z innych miejscowości, przyznający się do pochodzenia od Cudnych z Ładzynia. Mają oni swoich przodków, z tym, że niestety nie udało się ustalić w sposób jednoznaczny, który z nich był tym „pierwszym” Cudnym dla każdego z Nich. Pozostałe załączniki to tabele – gałazki poszczególnych Cudnych i skondensowane informacje o nich z innych miejscowości.

Nasza rodzina tak szybko rozrastała się liczebnie, że nie ma technicznych możliwości rozrysowania jej w postaci klasycznego drzewa genealogicznego: dzieci wymienione w układzie poziomym pod rodzicami. Po prostu potomstwo kolejnych rodziców błyskawicznie musiałyby zostać wymienione na kolejnej stronie w układzie poziomym, a to byłoby po prostu nieczytelne i z przyczyn technicznych praktycznie niemożliwe do wykonania w tym opracowaniu. Proszę sobie wyobrazić załączniki od numeru 3 do numeru 16, uszeregowane nie jeden pod drugim, lecz jeden obok drugiego...

¹ Na podstawie początkowej częstotliwości występowania nazwy: Ładzin” w księgach metrykalnych parafii Stanisławów można wyciągnąć wniosek, że Lubomin był większą miejscowością od Ładzynia, co pośrednio potwierdza genezę powstania miejscowości Ładzyń.

Mam nadzieję, że zrozumiecie mnie, iż najbardziej szczegółowo, jak to było możliwe, przedstawiłem w załącznikach ustalenia dotyczące przodków i potomków Floryana Cudnego, od którego się wywodzę.

Pionowe kreski między wierszami z nazwiskami oznaczają relacje „ojciec (rodzice) – dziecko”. Kropki między wierszami z nazwiskami rozdzielają rodziców i ich dzieci, wymienione w kolejności urodzenia. Brak dat zgonów oznacza, że ten ktoś albo jeszcze żyje, albo nie dotarłem do danych o zgonie, choć data urodzenia na to może wskazywać.

Proszę mi też wybaczyć ewentualne różnice między Waszą pamięcią, a moimi zapisami. Ja podawałem dane z dokumentów. Dodam, iż obecne opracowanie jest uaktualnieniem opracowania z czerwca 2011 r.

Życzę Wszystkim przyjemnych wrażeń w czasie lektury – podczas spotkania z przodkami.

Wprowadzenie

Nazywam się Czesław Kazimierz Cudny. Urodziłem się 18 stycznia 1943 r. we wsi Ładzyń Nowy, parafia Stanisławów, powiat Mińsk Mazowiecki. Obecnie mieszkam w Warszawie, Ładzyń zaś to miejscowość położona około 8 km na północ od Mińska Mazowieckiego, znajdująca się przy drodze krajowej nr 50.

Moim ojcem był Czesław, dziadkiem – Piotr, pradiadkiem – Kazimierz, prapradziadkiem Floryan, praprapradziadkiem Andrzej, a prapraprapradziadkiem najprawdopodobniej znowu Kazimierz. Inaczej mówiąc – co trzecie, lub inaczej licząc – co czwarte pokolenie to Kazimierz.

Ważnym świadectwem obecności rodziny Cudnych jest cmentarz parafialny, znajdujący się w Stanisławowie. Można wydzielić na nim trzy zasadnicze części: najstarszą, nieco młodszą i najmłodszą. Główna aleja, która prowadzi przez części młodszą i najstarszą cmentarza, w odcinku najstarszej nieoficjalnie nazywana jest aleją Cudnych, tyle przy niej grobów Cudnych.

Najstarszy pomnik grobowy na tym cmentarzu i przy tej głównej alei – to pomnik Floryana Cudnego, który zgodnie z wyrytym na nim napisem, zmarł 13 marca 1881 r., przeżywszy 65 lat, pozostawiając żonę i trzech synów. Ci synowie to: najstarszy Kazimierz, młodszy – Stanisław i najmłodszy – Józef. Do niedawna na swoich pomnikach grobowych byli uwiecznieni tylko Stanisław i Józef.

Ja pochodzę od Kazimierza, więc od wielu lat nurtowało mnie, dlaczego imię i nazwisko mojego pradiadka nie jest uwiecznione – wszak jest wiadome, w którym grobie został pochowany. Na moje na ten temat pytanie mój Ojciec odpowiadał mgliście.

W 2010 r. ustaliłem daty urodzenia i zgonu pradiadka Kazimierza, i obecnie te dane są umieszczone na pomniku grobowym, w którym leży także mój dziadek Piotr i jego żona Zofia ze Świętochowskich. Poszukiwania danych o pradiadku i prośba mojej córki, Renaty, abym jej coś więcej o naszych przodkach przekazał spowodowały, że połączyłem bakcyła ustalenia rodowodu swojej rodziny. I tak się zaczęło.

Gdy w Urzędzie Stanu Cywilnego w Stanisławowie ustaliłem datę zgonu pradziadka Kazimierza, i wówczas dowiedziałem się ile lat on żył – nabrałem przekonania, że nie zgadza się mi to, co o początkach naszej rodziny przekazali mi moi Rodzice. Poniżej przedstawiam te przemyślenia i ustalenia.

Niestety – z powodów obiektywnych – braku kompletu dokumentów źródłowych – moje pewne ustalenia kończą się, albo jak kto chce, zaczynają w 1809 r. Jest to rok, w którym w akcie ślubu z 1827 r. odnotowano w księgach parafialnych Stanisławowa chrzest (urodziny) najstarszej siostry Floryana Cudnego – Katarzyny. Ale i tak jest to o 72 lata więcej, niż wynika z roku śmierci Floryana Cudnego, a zmarł on w 1881 r., mając 65 lat, co, jak wcześniej wskazałem, wyryto na jego pomniku grobowym na cmentarzu w Stanisławowie.

Zaś dane niepewne, gdyż niepełne, choć wynikające z zapisów w księgach parafialnych Stanisławowa, wskazują, że pierwsze zapisy o Cudnych z Ładzynia sięgają 1607 r. Swoje ustalenia opierałem na zapisach w metrykalnych księgach parafialnych, głównie z parafii Stanisławów, a pomocniczo – z parafii Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Mińsku Mazowieckim oraz z parafii w Jakubowie, Dobrem, Pustelniku, Jadowie i Chotomowie.

Jedno, moim zdaniem, jest niepodważalne, gdyż poparte zapisami w księgach parafialnych – gniazdem naszej rodziny, miejscem skąd wyszliśmy, jest Ładzyń². Choć, co mnie bardzo zaskoczyło, pierwsze informacje wskazują na Stanisławów, gdzie w 1607 r. pojawił się (został odnotowany w księgach parafialnych), nasz najstarszy przodek - Kilian Cydzik, którego istnienie (ślub) zostało odnotowane w dniu 17.02.1607 r. Jednak bez „dorobienia” co najmniej jednego imienia i daty – nie ma możliwości „dociągnięcia” drzewa genealogicznego do 1607 roku. Stąd przyjmuje, że naszym najstarszym bezpośrednim przodkiem był Paweł Cudny.

Swoje ustalenia zakończyłem z końcem 1945 r., co oznacza, że Ci, którzy chcieliby kontynuować losy swoich odgałęzień rodziny Cudnych – mogą to robić, korzystając ze swojej pamięci i pamięci członków swoich najbliższych krewnych.

Księgi parafialne parafii w Stanisławowie, na których się opierałem, dotyczą okresów nieprzerwanych z lat 1810 – 1945, zawierających dane dotyczące urodzin, ślubów i zgonów, z tym, że dane z 1810 r. zaczynają się dopiero od sierpnia oraz dodatkowo:

- z lat 1597 – 1633, 1642 – 1723, 1794 – 1811 – księgi chrztów (urodzeń) i ślubów
- z lat 1798 – 1809 – księgi ślubów
- z lat 1792 – 1811 – księgi zgonów.

Dane z lat późniejszych niż koniec 1945 r. uzyskałem z pomników nagrobnych, znajdujących się na cmentarzu w Stanisławowie oraz z adnotacji przy niektórych aktach metrykalnych, a także z ustnych informacji członków naszej rodziny.

Zestawienie pomocnicze danych o rodzinie Cudnych, od 1810 do 1945 r., zebra-

² Pierwsza wzmianka o Ładzinie, znajdująca się w księgach metrykalnych parafii Stanisławów, nosi datę 19 maja 1597 r., w którym to dniu wziął ślub Marcin z Czarnej, z Dorotą z Ładzina, a świadkiem na ślubie był Jan Trąba z Ładzina. Kolejna data to 19 sierpnia 1601 r., kiedy to Jan Sych i jego żona Katarzyna z Ładzina, ochrztili w Stanisławowie swojego syna Bartłomieja. Następną datą to 12 października 1601 r., kiedy to Piotr Durlik i jego żona Zofia ochrztili syna Łukasza. W dniu 27 stycznia 1603 r. został odnotowany chrzest Pawła, syna Jana Trąby i jego żony Agnieszki.

nych z ksiąg parafialnych Stanisławowa – to 26 stron, zapisanych drukiem komputerowym. Zestawienie danych o rodzinie Cudnych do 1810 r. – to dalsze 6 stron. Ponadto, przygotowałem zestawienie wybranych danych o Cudnych z parafii w Mińsku Mazowieckim, Jadowie, Chotomowie, Pustelniku – to kolejne kilkanaście stron.

W tym miejscu chciałbym wyjaśnić pewną kwestię. Imiona przyjmowałem według brzmienia z aktów chrztu. Może więc się zdarzyć, że ktoś znajdzie Donatę, gdy w rodzinie była to Danuta. Podobnie może być z Heleną, gdy to była Katarzyna, albo Wiktor Bolesław, gdy w rodzinie był to Bolesław. Wielokrotnie ponadto znajdowałem w aktach parafialnych, że córce nadawano imię Marianna, a gdy umierała po 1900 r. – w aktach zgonu była wymieniana jako Maria. Tak na przykład było z jedną z moich ciotek. Na pomniku grobowym na cmentarzu w Jakubowie wyryto jej imię Maria, choć na chrzcie otrzymała imię Marianna. Kilka razy spotkałem się też z przypadkiem, że na pomniku grobowym zostało wyryte drugie imię kobiety z rodu Cudnych. Podobnie zresztą jest ze mną. W najbliższej rodzinie i w Ładzyniu jestem znany z drugiego imienia Kazimierz. Gdy w 2010 r. po raz pierwszy odwiedziłem Michała Cudnego z Suchowizny, z linii po Józefie i przedstawiłem się jako Czesław Cudny – jego mama Celina przyjęła to do wiadomości, jednak widać było, że coś jej nie pasuje. Dopiero po dłuższej z nią rozmowie z widoczną ulgą przyjęła, że Czesław Cudny to ten sam, co dotychczas znany jej Kazimierz Cudny.

Geneza nazwiska Cudny

Jest niepodważalnym, że jest to pochodzenie odprzymiotnikowe. Zaś przymiotnik określa jakąś konkretną cechę. Nie ma potrzeby wyjaśniać co oznacza przymiotnik „cudny”.

Wszystkie określenia i nazwy powstały w sposób umowny. Ktoś kiedyś coś nazywał tak a tak, i tak się przyjęło. Nazwy wędrowały wraz z rozprzestrzenianiem się ludzi na kuli ziemskiej. Oprócz nazw przejętych od innych narodów, w danym kraju funkcjonują także nazwy rodzime. Przykładem imion przejętych od innych narodów są na przykład imiona Józef, Mateusz. Przykładem polskich imion rodzimych są na przykład imiona Kazimierz, Stanisław.

Zapewne nasze rodowe nazwisko zostało nadane po raz pierwszy komuś, kto wyróżniał się pozytywną cechą charakteru lub wyglądem, lub wiązało się z nim niespotykane powszechnie zdarzenie. A nazwano tak, jak wówczas określano to, co dzisiaj określamy mianem „cudny”.

Dywagując o pochodzeniu nazwiska, wspomnijmy, iż w instrukcji z 1798 r. (okres zaboru austriackiego na tych ziemiach) znajdującej się w księgach metrykalnych parafii Stanisławów, a także w parafii Mińsk Mazowiecki, Pustelnik, znalazła się informacja jak należało wypełniać dane w tych księgach. Tam też, to co dziś określamy jako „nazwisko” – wówczas określano jako „przezwiśko”.

Jednym z przyjmowanych poglądów o genezie naszego nazwiska jest także ten, że pochodzi ono od nazwy miejscowości Cudnów na Ukrainie (po ukraińsku – Чyгніб).